

nami. V delu je podrobno prikazanih in ovrednotenih 123 temeljnih ali sestavljenih naravnih in družbenih spremenljivk, s katerimi je bilo mogoče ugotovljati soodvisnost, povezanost in odnose med posameznimi pojavi v pokrajini. Ugotovljeno je bilo, da relief največ prispeva k razlikam v podobi pokrajine, vsi drugi naravni kompleksi (npr. rastje, prst, vodovje) so manj pomembni. Nasprotno, družbene pokrajinske spremenljivke so med seboj slabše povezane; med njimi sta najpomembnejši indeks rasti prebivalstva (1961-81) in aktivnega kmetijskega prebivalstva. Preučitev povezanosti odnosov med naravnimi in družbenimi pokrajinskimi prvinami, ki so v osredju geografskih raziskovanj, je pokazala, da so naravne spremenljivke z družbenimi manj povezane. Poseli-

tev in izraba tal sta navezani na reliefne in druge naravne značilnosti pokrajine. Skratka, podrobna in analitična preučitev in predstavitev odnosov med naravnimi in družbenimi sestavinami pokrajine sta pokazali, da je Vzhodna Krška kotlina sestavljena iz 18 pokrajinskih enot, ki se ponašajo s svojstvenimi geografskimi značilnostmi.

Vse tri razprave so opremljene s potrebnim znanstvenim aparatom, s tabelami, diagrami in kartogrami ter z drugimi grafičnimi-kartografskimi ponazorili. Tudi devetindvajseto knjigo Geografskega zbornika, ki obsega 145 strani (+ 14 nepaginiranih strani z dokumentacijskim gradivom), sta uredila akademik I. Gams in D. Meze.

PROBLEMRAEUME EUROPAS

Kellersohn Heinrich, Die Nordsee - Eine Meersregion mit Zukunft, Koeln 1987, 44 str.

Janja Turk

Leta 1987 je založba Aulis Verlag Deubner iz Koelna pričela izdajati knjižno zbirko Problemraeume Europas. Knjižna zbirka v posameznih zvezkih predstavi aktualne probleme evropskih mest, posameznih pokrajin, morij itd. Problemi so osvetljeni z več vidikov, v ospredju pa je gospodarski. Posamezne teme so obdelane analitično, bralcu nudijo poglobljeno geografsko znanje in tudi širše strokovne informacije. V zbirki Problemraeume Europas so dosedaj izšli naslednji zvezki: Kellersohn H. - Die Nordsee, Wehling H.W. - Die schottische Hochland, Theissen U. - Paris, Sander H.J. - Das Zonenrandgebiet in Birkenhauer J. - Die Alpen.

Prvi zvezek te knjižne zbirke je napisal Heinrich Kellersohn in nosi naslov Die Nordsee - Eine Meersregion mit Zukunft. S podobno tematiko se avtor ukvarja tudi v knjižici Die Nutzung der Meere iz knjižne zbirke Problemraeume der Welt. Avtor obravnava širok spekter problemov, ki se danes pojavljajo v Severnem morju, v prostoru z izrazito pestro in intenzivno izrabo. Zaradi nasprotujočih interesov ekonomije, politike in ekologije se pojavljajo različni problemi. Trenutno so v ospredju ekološki problemi, ki so ob intenzivnem iskoriščanju dobrin Severnega morja, stopili v pozabo. Razvoj je

pokazal, da gospodarski napredek posameznih gospodarskih panog ni mogoč brez upoštevanja ekologije in ukrepov za zaščito okolja. V uvodnem poglavju avtor predstavi geografski položaj in meje Severnega morja. Sledi poglavje z osnovnimi značilnostmi tega morja. V prvem delu so orisane oceanografske poteze, v nadaljevanju pa poseže v pomorsko pravo in osvetli problematiko obalnega, teritorialnega in odprtega morja ter spoštovanje mednarodnih sporazumov o izrabi morja.

Fizičnogeografske značilnosti morja so prikazane sistematično od nastanka morja, geologije, reliefa morskega dna, fizikalno-kemičnih lastnosti morske vode in gibanje morske vode. Posamezne značilnosti so v tesni povezanosti in soodvisnosti; na njihovo spreminjanje pa vplivajo človek, obale, reke... Severno morje kot robno morje ima posebnosti v pestri morski favni.

Najobsežnejše je poglavje, ki obravnava Severno morje kot prostor intenzivne gospodarske izrabe. Severno morje je vir hrane - ribištvo, s črpanjem nafte in plina - energetski vir, prostor prometnih tokov in industrijsko območje. Ribištvo ima v Severnem morju že dolgoletno tradicijo. Razvilo se je na osnovi bogatih zalog rib (prehodnost morja,

veliko nihanje višine plime in oseke v obalnem pasu, dotok morske vode, spreminjanje fizikalno-kemičnih lastnosti vode preko leta...). Mednarodni sporazumi o ribolovu v Severnem morju .so preprečili ribiške spore in omogočili ribolov ostalim državam Evrope.

Aktualno temo "nafta in zemeljski plin v Severnem morju" je avtor prikazal kar na desetih straneh. Tekst dopolnjujejo geološki profili, karta črpaljšišč nafte in zemeljskega plina, mreža plinovodov in naftovodov ter statistični podatki o črpanju nafte in rezervah nafte in zemeljskega plina po posameznih črpaljšičih. Prvemu črpanju nafte leta 1959 so sledile številne vrtine. Politični dogodki (arabsko-izraelska vojna) in ekonomski momenti so še intenzificirali raziskave morskega dna in iskanje novih nahajališč obeh energetskih virov. Najbogatejše zaloge nafte in zemeljskega plina imata Norveška in Velika Britanija.

Posebno poglavje je namenjeno prometu, ki ima že iz davnine velik pomen. Preko Severnega morja so potekale prometne in trgovske poti že v času Vikingov in Sasov, trgovskih mest v Hansi, danes pa so se ob prekoceanskih plovnih poteh razvila še številna pristanišča. Poleg množice pristanišč z lokalnim značajem in ozko funkcijo (ribolov), se krepijo svetovna pristanišča (Rotterdam, Hamburg), ki se specializirajo za tovorni ali potniški promet oziroma po vrstah blaga. Posebno mesto v Severnem morju ima Kanal, kjer je največja zgostitev pomorskega prometa na svetu. Zgostitev prometa na tem delu morja povzroča sezonski turizem, ribolov, prevoz nafte in vojaško ladjevje.

Severno morje je tudi industrijsko središče. Vsa industrija je vezana na obalo in njeno zaledje. Intenziven razvoj industrije na obalah Severnega morja je povezan s tradicijo, topografijo obale, ribištvom, razpoložljivim prostorom za industrijske komplekse... Industrija se je specializirala - industrija, ki je vezana na predelavo uvočenega blaga (pražar-

ne kave, rafinerije...), industrija za izvoz blaga, industrija vezana na morski promet (ladjedelnice), industrija za predelavo surovin iz morja in obalne regije in industrija za potrebe prebivalcev in obiskovalcev obalnega območja.

Varstvu okolja in problematiki onesnaževanja morja je posvečeno posebno poglavje. Navedeni so viri onesnaževanja Severnega morja, onesnaženost morja in ukrepi za zaščito pred onesnaževanjem. Med osnovne vire onesnaževanja morja avtor uvršča direktne izpuste odplak iz obalnih mest ali rekreacijskih centrov iz zaledja, odplake iz tovarn in gospodinjestev, zadnja leta pa so pogosti zlasti odpadki iz ladij, izpusti nafte, odpadki iz rekreacijskih območij in industrijskih območij (odpadki in onesnaževanje zraka).

"Obrežne plitvine" so posebnost obal Nizozemske, Nemčije in Danske. Temu pokrajinskemu tipu posvečajo zadnje čase vse več pozornosti. Obsega kar 730 000 ha. Osnovne značilnosti tega tipa pokrajine lahko strnemo v naslednjem: občasna poplavljenost, plima in oseka določata ritem menjave "kopnega in morja", kar 2/3 območja je dvakrat na dan pod vodo, kolebanje temperature in slanosti morske vode, slani travniki, velike količine hranljivih snovi kar je ugodno za rastlinsko proizvodnjo in ribištvo, rezervati ptic... Posegi človeka v to okolje (nasipi, turizem...) degradirajo ta tip pokrajine in uničujejo prvotno podobo in življenje v njej. V prihodnosti bo po mnenju avtorja potrebno uskladiti vse interese. Najboljša pot za to so narodni parki z različnimi stopnjami varstva okolja.

Knjižna zbirka Problemraeume Europas nudi veliko koristnega znanja geografom in ostalim bralcem. Prvo knjigo iz te zbirke Die Nordsee priporočam študentom geografije za poglobljanje znanja iz geografije morij kot tudi učiteljem geografije za dopolnitev regionalne geografije Evrope in problematike iskoriščanja morij.